

The Festival of Lights - The Evolution of a Rabbinic Story

1. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ח עמוד א

- 1 אמר רב חנן בר רבא: קלנדא – ח' ימים אחר תקופה, סטרנורא – ח' ימים לפני תקופה...
- 2 תנו רבנן (שנו רבותינו): לפי שראה אדם הראשון יום שמתמעט והולך,
- 3 אמר: אוי לי, שמא בשביל שסרחתי עולם חשוך בעדי וחוזר לתוהו ובוהו, וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים,
- 4 עמד וישב ח' ימים בתענית [ובתפלה],
- 5 כיון שראה תקופת טבת וראה יום שמאריך והולך, אמר: מנהגו של עולם הוא,
- 6 הלך ועשה שמונה ימים טובים,
- 7 לשנה האחרת עשאן לאלו ולאלו ימים טובים,
- 8 הוא קבעם לשם שמים, והם קבעום לשם עבודת כוכבים.

Babylonian Talmud Avoda Zara 8a

- 1 Said R. Hanan b. Raba: Kalenda is kept on the eight days following the [winter] solstice. Saturnalia on the eight days preceding the solstice...
- 2 Our Rabbis taught: When Adam saw the day getting gradually shorter,
- 3 he said, 'Woe is me, perhaps because I have sinned, the world around me is being darkened and returning to its state of chaos and confusion; this then is the kind of death to which I have been sentenced from Heaven!'
- 4 So he began keeping an eight days' fast.
- 5 But as he observed the winter solstice and noted the day getting increasingly longer, he said, 'This is the world's course',
- 6 and he set forth to keep an eight days' festivity.
- 7 In the following year he appointed both as festivals.
- 8 Now, he fixed them for the sake of Heaven, but the [heathens (idol worshippers)] appointed them for the sake of idolatry.

2. בבלי עבודה זרה ח ע"א

- ת"ר: יום שנברא בו אדם הראשון, כיון ששקעה עליו חמה, אמר: אוי לי, שבשביל שסרחתי עולם חשוך בעדי ויחזור עולם לתוהו ובוהו, וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים, היה יושב [בתענית] ובוכה כל הלילה וחיה בוכה כנגדו, כיון שעלה עמוד השחר, אמר: מנהגו של עולם הוא, עמד והקריב שור שקרניו קודמין לפרסותיו, שנאמר: ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס. ואמר רב יהודה אמר שמואל: שור שהקריב אדם הראשון - קרן אחת היתה [לו] במצחו, שנאמר: ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס. מקרין תרתי משמע! אמר רב נחמן בר יצחק: מקרין כתיב

Babylonian Talmud Avoda Zara 8a

Our Sages taught: On the day that Adam was created, when the sun set upon him, he said, “Woe is me! Perhaps it is because I sinned that the world is becoming dark around me, and returning to chaos and void. And this is the death that is imposed upon me by heaven.” He sat weeping all night, with Chava crying opposite him . When dawn arrived, he said, “This is the way of the world.” He arose and sacrificed a bull whose horns preceded its hoofs, in keeping with the verse, “And it shall please the Lord better than a bull that has horns and hoofs [with the ‘horns’ appearing before the ‘hoofs’]” (Tehillim 69:32).

And said Rav Yehuda in the name of Shmuel: The bull that Adam sacrificed had a single horn on its forehead, as it is written, “And it shall please the Lord better than a bull that has horns [makrin] and hoofs [mafris].” But the word makrin is a plural, indicating two horns! R. Nachman bar Yitzchak said: It is written mi-keren [i.e., without the yud, making the word appear singular; thus, it can be interpreted as indicating that there was only one horn].

3. בראשית רבה פרשה יא

כיון ששקעה החמה במוצאי שבת התחיל החשך ממשמש ובא, נתיירא אדם הראשון אך חשך יושפני (תהלים קלט יא) אתמהא? תאמר אותו [שכת' בן] הוא יושפך ראש וגו' (בראשית ג טו) בא להזדווג לי אתמהא?
מה עשה לו הקדוש ברוך הוא זימן לו שני רעפים והקישן זה לזה ויצאת האור וברך עליה. ה"ה [=הדא הוא] "ולילה אור בעדני".

When the sun set at the end of Shabbat, the darkness began to settle in. Adam was afraid: “‘Surely darkness shall bruise/envelop me (yeshufeini)...’ (Tehillim 139:11) – perhaps the one of whom it is said, ‘He shall strike you (yeshufcha) at your head’ (Bereishit 3:15) [i.e., the serpent] will come to attack me?” What did the Holy One, blessed be He, do? He prepared two flints for him, and [Adam] struck them against each other and light came forth, whereupon he blessed upon it, as it is written, “The night was light for me” (Tehillim 139:11). (Bereishit Rabba 11:2)

4. ירושלמי עבודה זרה פ"א ה"ב, לט ע"ג

רב אמר: קלנדס אדם הראשון התקינו. כיון דחמא ליליאי אריך אמר אי לי, שמא שכתוב בו "הוא יושפך ראש ואתה תשופנו עקב" שמא יבוא לנשכיני! "ואומר אך חושך יושפיני"! כיון דחמא איממא ארך אמר: קלנדס קלון דיאו.
[קלנדס (החג) – אדם הראשון תיקן אותו. כיון שראה לילה שמתארך אמר אוי לי, שמא (זה) שכתוב בו "הוא יושפך ראש ואתה תשופנו עקב" – שמא יבוא לנשכני, "ואומר אך חושך יושפיני". כיום שראה יום שמתארך אמר: 'קלנדס'! – קלון דיאו]

Rav said: Adam instated the festival of Kalendes. When he saw that the nights were getting longer he said “Woe is me, perhaps the one of whom it is said, ‘He shall strike you (yeshufcha) at your head’ (Bereishit 3:15) [i.e., the serpent] will come to bite me? ‘Surely darkness shall bruise/envelop me (yeshufeini)...’ (Tehillim 139:11)”
When he saw the days getting longer he said “Kalendes!” – Kalon dieo [Kalon Diem? Kalos Theos?]

5. משנה מסכת עבודה זרה פרק א

לפני אידיהן של עובדי כוכבים שלשה ימים אסור לשאת ולתת עמהן להשאילן ולשאול מהן להלוותן
וללוות מהן לפורען ולפרוע מהן

Mishnah Avoda Zara 1:1

On the three days preceding the festivities of idolaters, it is forbidden to transact business with them, to lend articles to them or borrow any from them, to advance, or receive any money from them, to repay a debt, or receive repayment from them.